

Een soepele overgang naar het voortgezet onderwijs voor leerlingen met dyslexie

Voor veel leerlingen is de overgang van de basisschool naar de middelbare school een grote stap. Alles verandert: een nieuwe klas, nieuwe vakken en nieuwe docenten. In dit artikel besteden we aandacht aan deze overgang voor leerlingen met dyslexie. Hoe kun je hen zo goed mogelijk bij de overgang begeleiden en wat is daarbij belangrijk? In gesprek met dyslexiecoördinator Petra Beuk zetten we belangrijke punten op een rij.

Waar begin je?

De middelbare school kan een grote rol spelen in het verzorgen van een soepele start in de brugklas. Op de scholen waar Petra werkzaam is wordt er met ouders van aanstaande brugklassers in mei voorafgaand aan het nieuwe schooljaar contact opgenomen. Basisscholen mogen door de AVG-wetgeving geen onderzoeksverslagen

meer mee sturen en middelbare scholen beschikken daarvoor alleen over de informatie of een leerling dyslexie heeft en een dyslexieverklaring. Dat is een groot hiaat volgens Petra, want in de onderzoeksverslagen staat waardevolle informatie. Deze worden daarom rechtstreeks bij ouders opgevraagd. Wanneer leerlingen ook een dyslexiebehandeling hebben gehad, wordt ook dit eindverslag opgevraagd. Op veel scholen ligt de focus op de dyslexieverklaring, omdat hier het toezeggen van faciliteiten aan gekoppeld wordt. Echter, in de verslagen staat belangrijke informatie die gebruikt kan worden om een leerling goed te begeleiden. Daarnaast zijn scholen nog steeds zelf verplicht om te onderzoeken of de faciliteiten en aanpassingen die vermeld staan op de verklaring (nog steeds) passend zijn bij de leerling.

Om ervoor te zorgen dat de informatie uit de verslagen ook daadwerkelijk door docenten wordt gelezen, heeft Petra een lijst opgesteld waarop wordt aangevinkt hoe de dyslexie zich uit bij de individuele leerling. Bijvoorbeeld in een traag leestempo, of is het juist een radende lezer? Is er sprake van een automatiseringsprobleem? Zijn er signalen van faalangst? Heeft de leerling al eerder gewerkt met een hulpmiddel? enzovoort. Deze lijst wordt door Petra voor elke leerling met dyslexie ingevuld en wordt in het interne digitale systeem gehangen op school. Docenten kunnen

Even voorstellen...

Petra Beuk is dyslexiecoördinator en werkzaam in het voortgezet onderwijs. Ze geeft scholing aan dyslexiecoaches en heeft daarnaast haar eigen bedrijf Studie Assist, voor gespecialiseerde huiswerkbegeleiding voor kinderen met dyslexie. Ook geeft Petra vanuit haar bedrijf begeleiding bij het implementeren van een goed dyslexiebeleid. In het verleden is ze werkzaam geweest als docent verzorging. Tot slot is ze zelf ervaringsdeskundige en ouder van een zoon met dyslexie.

In de werkgroep Overgang po-vo binnen het Stimuleringsprogramma Aanpak Dyslexie, deelt Petra haar kennis en ontwikkelt tools i.s.m. Christel Dood (Expertisecentrum Nederlands), die te vinden zijn op www.dyslexiecentraal.nl.

daardoor in één oogopslag zien, wat er speelt bij een leerling. Voor leerlingen waarbij gedurende het schooljaar meer nodig blijkt te zijn, wordt een verdiepend formulier ingevuld en een plan van aanpak opgesteld. In haar scholing aan dyslexiecoaches besteedt Petra hier ook aandacht aan. Handelingsgericht werken staat daarbij centraal: wat haal je uit het onderzoeksverslag om een leerling zo goed mogelijk te kunnen helpen? Daar zou de focus op moeten liggen in de begeleiding van leerlingen met dyslexie, in plaats van alleen het bieden van standaardfaciliteiten zoals extra tijd bij het maken van toetsen.

In gesprek met leerlingen

Naast de informatie die al gehaald kan worden uit de aanmelding en onderzoeks- en behandelverslagen, is de leerling zelf natuurlijk de belangrijkste bron van informatie. Waar lopen de meeste leerlingen met dyslexie tegenaan? Petra ziet voornamelijk dat ze vaak nog geen overzicht hebben. Ze weten niet waar ze moeten beginnen bij het leren van de stof en hoe ze een goede planning kunnen maken. De slogan van Studie Assist is ook niet voor niets: 'studievaardigheden zijn de helft van het huiswerk'. Om per leerling helder te krijgen aan welke ondersteuning zij behoefte hebben, worden er persoonlijke dyslexiekaarten opgesteld. Op deze kaart staat vermeld wat een leerling lastig vindt en waar hij gebruik van mag maken. Bijvoorbeeld geen onvoorbereide voorleesbeurt geven, of hand-outs van de les geven in plaats van zelf notities laten maken. Door de kaart persoonlijk in te vullen en op te stellen, voelen de leerlingen zich gezien. Petra voert deze gesprekken in groepjes van 10 leerlingen. De kaarten worden gedigitaliseerd en komen in het systeem van school te hangen. Daarnaast worden de kaarten ook op een A5 gedrukt, zodat leerlingen deze kunnen laten zien aan de docent tijdens de les.

Naast het bespreken van de kaarten zelf, besteedt Petra ook aandacht aan hoe leerlingen om kunnen gaan met verschillen tussen docenten. Hiermee wordt hun zelfredzaamheid vergroot. Wat doe je bijvoorbeeld als je toch onvoorbereid een voorleesbeurt krijgt? Naast het ondersteunen van leerlingen bij dit soort vragen, gaat Petra ook met docenten in gesprek.

Praktische organisatie

In de periode van de start van het schooljaar tot de herfstvakantie krijgen leerlingen van Petra een aantal uren begeleiding. Het is belangrijk om naast de inhoudelijke invulling, ook over praktische aspecten na te denken. Zo

Over de auteur

Noor van der Windt, MSc is junior onderzoeker/ontwikkelaar bij het Expertisecentrum Nederlands. Ze is betrokken bij verschillende projecten rondom dyslexie, leesvaardigheid en speciale leerbehoeften, waaronder het Stimuleringsprogramma Aanpak Dyslexie en PIRLS. Daarnaast werkt ze als orthopedagoog bij Marant, waar ze leerlingen met dyslexie begeleidt.

geldt op de scholen waar Petra werkt dat alle brugklassers in deze periode het eerste uur zijn vrij geroosterd. De tijd die daarmee vrijkomt kan Petra gebruiken om met de leerlingen met dyslexie aan de slag te gaan. Zo wordt één lesuur gebruikt voor het bespreken van de dyslexiekaarten, vier lessen voor psycho-educatie aan de hand van de training DyslexieSleutels en één lesuur voor informatie over hulpmiddelen en het uitproberen hiervan. Deze lessen samen vormen een goede basis voor de verdere loopbaan in het voortgezet onderwijs.

Ook voor de dyslexiecoach of zorgcoördinator is het belangrijk dat men voldoende uren voor het gespecialiseerde werk krijgt. Scholen waar het dyslexiebeleid nog nauwelijks is vormgegeven of nog niet teambreed wordt gevolgd, hebben een collega nodig die zich in dit thema vastbijt. Daarbij moet de directie zorgen dat er uren worden vrijgemaakt. Die zijn noodzakelijk om een goed beleid op te zetten en te consolideren in de school. Het faciliteren met uren zorgt daarnaast ook voor een gevoel van erkenning, dat de directie dit ziet als een belangrijk onderwerp.

Voorlichting voor ouders

Zo halverwege het schooljaar zijn de open dagen van de middelbare scholen en zijn er informatieavonden op basischolen voor ouders. Vaak komen dan directieleden of docenten iets vertellen over hun school, waarbij ze heel globaal informatie kunnen geven over het dyslexiebeleid zonder dat ook praktische informatie mogelijk is.. Om ouders daar wel van te kunnen voorzien, is er op de scholen van Petra een app ontwikkeld waarin alle informatie rondom dyslexie overzichtelijk vermeld staat. Hoewel een app natuurlijk een mooie manier is, kan dit ook simpeler door middel van een folder. Op die manier kun je ouders in ieder geval de informatie bieden waar ze naar op zoek zijn. Daarnaast is het voor een school sterk wanneer alle docenten iets kunnen zeggen over de begeleiding van leerlingen met dyslexie op open dagen. Verwijst een docent gelijk naar de zorgcoördinator of dyslexiecoach, dan zegt

dat eigenlijk al genoeg over hoe breed de ondersteuning van leerlingen met dyslexie wordt gedragen.

Samenwerking po-vo

Een nauwere samenwerking tussen het basisonderwijs en voortgezet onderwijs biedt kansen om de overgang nog meer te vergemakkelijken. Bijvoorbeeld door de informatie die Petra nu uit de verslagen haalt, al gelijk op een rijtje te zetten wanneer een onderzoek of behandeltraject wordt afgesloten. Leerkrachten op de basisschool hebben dan ook al een kort overzicht, dat elk nieuw schooljaar met de leerling mee gaat. Zo wordt de kennis over dyslexie verbreed naar het hele schoolteam.

Een ander punt waar Petra nog ruimte ziet voor verbetering is het aanleren van studievoordigheden. Hier besteedt ze zelf veel tijd aan in haar huiswerkbegeleiding. Het zou voor veel leerlingen, ook zonder dyslexie, een hoop schelen als zij al op de basisschool leren hoe zij het beste kunnen leren.

Deel je kennis!

Naast de organisatie binnen één school is het belangrijk goed te kijken welke kennis er al is binnen scholen die onder hetzelfde bestuur of samenwerkingsverband Passend Onderwijs vallen. Zorg dat bestaande kennis wordt gedeeld en er toegang is tot materialen en ideeën van collega's. Zo deelt Petra haar tools en handleidingen op een gedeelde schijf, waar de dyslexiecoaches van verschillende scholen toegang tot hebben. Hier kunnen ze bijvoorbeeld informatie terugvinden over het toetsen van leerlingen in een

voortraject en informatie over programma's en hulpmiddelen waarmee leerlingen kunnen werken.

Ook de materialen die Petra gebruikt bij haar huiswerkbegeleiding bij Studie Assist, neemt ze mee naar haar scholen. Door dit bij meerdere leerlingen in te zetten kunnen de tools die Petra heeft ontwikkeld ook steeds verder aangescherpt worden. Zo ontstaan er mooie producten. Zulke kennisuitwisseling kan natuurlijk ook plaatsvinden tussen behandelinstututen en scholen. Om dit soort kennisuitwisseling verder te stimuleren, worden de tools die binnen het Stimuleringsprogramma verder uitgewerkt worden, beschikbaar gesteld op www.dyslexiecentraal.nl. Meer informatie over het Stimuleringsprogramma Aanpak Dyslexie is te vinden onder <https://www.dyslexiecentraal.nl/doen/materialen/dyslexiescan-voortgezet-onderwijs> over de Dyslexiescan Voortgezet Onderwijs.

Tot slot

Voor leerlingen met dyslexie is het belangrijk dat zij begeleiding krijgen om een goede start te kunnen maken op de middelbare school. Hoe dit aangepakt wordt is per school verschillend, maar belangrijke aspecten zijn ieder geval: het hebben van een kort overzicht per leerling met daarin de belangrijkste punten uit de onderzoeks- en behandelverslagen, het opstellen van persoonlijke dyslexiekaarten in gesprek met leerlingen en het beschikbaar maken van voldoende uren door de directie voor alle betrokkenen. Wil je ook aan de slag? Bekijk dan de informatie en tools op onze site.

Dyslexie Centraal

Alles over leesproblemen en dyslexie in onderwijs en zorg

Weten
Doen
Leren